

COVID-19'UN İKTİSADİ ETKİLERİ

Erol Taymaz

Bilim Akademisi Üyesi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisat Bölümü

Özet

COVID-19 pandemisi çok kısa zamanda dünyada yayıldı. COVID-19'un yayılmasını engellemek amacıyla hemen hemen tüm ülkelerde ekonomik faaliyetleri ve insanların hareketliliğini kısıtlayan tedbirler alındı. Bu tedbirler sonucu ekonomik faaliyetlerde ani ve şiddetli bir daralma yaşandı, işsizlik olağanüstü boyutlarda arttı. Bu çalışmada COVID-19'un Türkiye ekonomisine etkileri büyüme ve istihdam göstergeleri kullanılarak incelenmiştir. Verilerin analizinden elde edilen sonuçlara göre Türkiye ekonomisi COVID-19 sürecinde hızla küçülmüş, bunun sonucu olarak kayıt dışı çalışan işçilerin yaklaşık 1/3'ü işini kaybetmiştir. İşten çıkarma yasağı sonucu kayıtlı çalışan işçiler arasında işten çıkarma oranı oldukça düşük düzeyde kalmış fakat üretim ve dolayısıyla işgücü talebindeki sert düşüş sonucu kayıtlı işçilerin de yaklaşık 1/5'i kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği kapsamına alınmış ve ücret gelirleri önemli oranda azalmıştır.

Giriş

COVID-19 pandemisi çok kısa zamanda dünyada yayıldı. COVID-19'un yayılmasını engellemek amacıyla hemen hemen tüm ülkelerde ekonomik faaliyetleri ve insanların hareketliliğini kısıtlayan tedbirler alındı.

Türkiye'de 11 Mart 2020'de tespit edilen ilk vakadan sonra okulların kapatılması, kademeli olarak belirli sektörlerdeki faaliyetlerin durdurulması, ulaşım kısıtlamaları, 65 yaş üstü ve 20 yaş altı sokağa çıkma yasağı ve son olarak (kısa süreli) genel sokağa çıkma yasağı gibi tedbirler alındı. Bu tedbirler sonucu bazı sektörlerin üretimlerinde keskin bir düşüş yaşandı. Üretimin düşmesi, işgücü talebinde daralmaya ve ücret ve ücret dışı gelirlerde düşüşe yol açtı.

COVID-19 kısıtlamaları tüm sektörleri aynı şekilde etkilemedi. İdari kararlar bazı sektörleri doğrudan hedef aldığı için talepteki düşüş bu sektörlerde daha fazla oldu. Sektörlerin işgücü kompozisyonundaki farklılıktan dolayı bazı kesimler (örneğin kayıt dışı çalışanlar) daha olumsuz etkilendiler.

COVID-19 kısıtlamalarının olumsuz etkilerinin azaltılması için firmalara yönelik olarak vergi ve kredi borç ödemelerinin ertelenmesi ve çalışanlara yönelik olarak işten çıkarmanın yasaklanması, kısa çalışma ödeneği (KÇÖ) ve nakdi ücret desteği (NÜD) gibi tedbirler alındı. Çalışanlara yönelik tedbirler sadece kayıtlı çalışanları kapsadığı için, işsizlikten en çok etkilenen kayıt dışı çalışanların kayıpları telafi edilemedi.

Bu çalışmada Türkiye’de COVID-19’un yayılmasını engellemeye yönelik tedbirlerin çalışanlar açısından ekonomik etkileri değerlendirilmiştir.

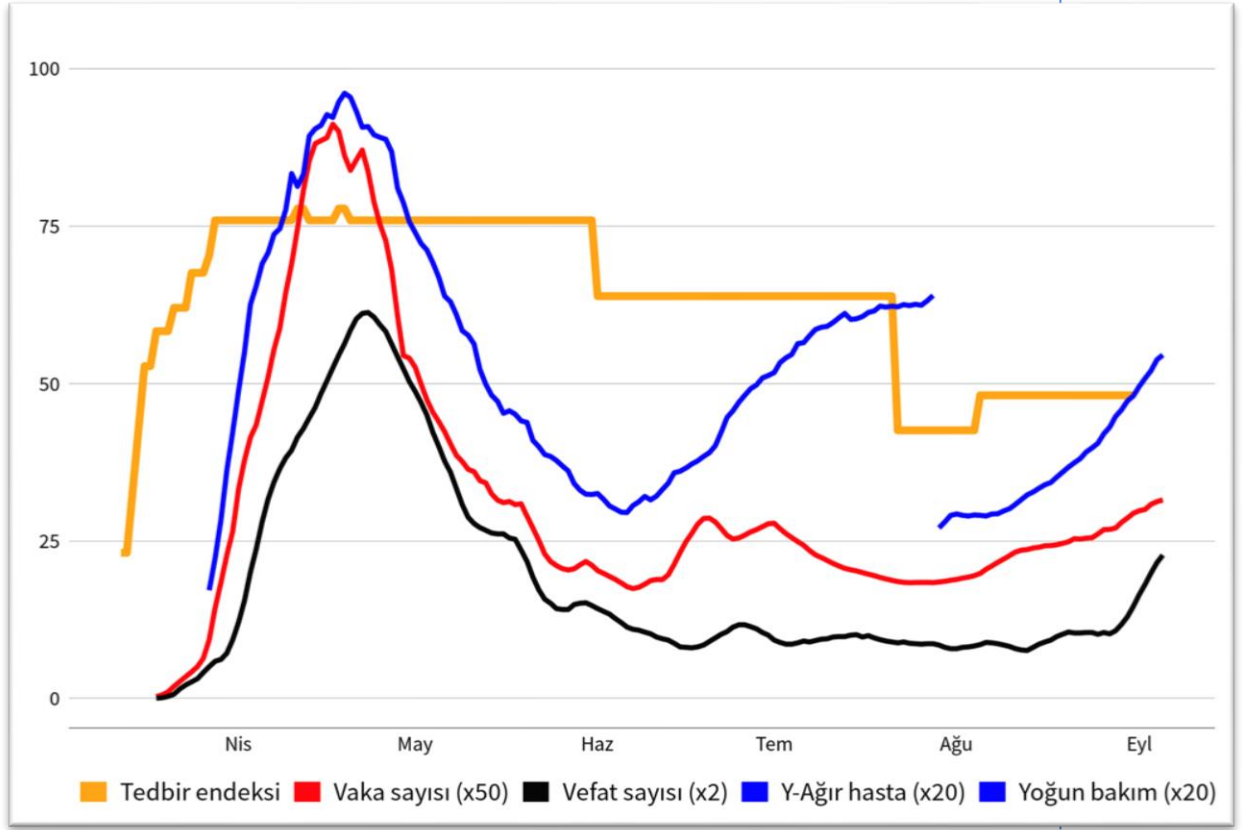
Dört bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünden sonraki 2. Bölümünde COVID-19’a karşı alınan tedbirler ve pandeminin seyrine ilişkin özet bilgi sunulmuştur. 3. Bölümde COVID-19’a yönelik tedbirlerin iktisadi etkileri değerlendirildikten sonra çalışmanın son bölümünde geleceğe yönelik bazı çıkarımlar özetlenmiştir.

2. COVID-19 Tedbirleri ve Sağlık Göstergeleri

COVID-19 vakalarının yaygınlaşması ile birlikte tüm ülkelerde, farklı düzeylerde olmakla birlikte, benzer tedbirler alınmaya başlandı. Oxford Üniversitesi’nde günlük bazda tedbirlere ilişkin veriler derlenerek her ülke için Tedbir Sıklık Endeksi (“Stringency Index”) oluşturuldu. (1) Bu endeks okulların kapatılması, işyerlerinin kapatılması, konser ve festival gibi toplu etkinliklerin kısıtlanması, toplu ulaşım, şehirler arası ulaşım ve ülkeler arası ulaşımın kısıtlanması, sokağa çıkma yasağı ve bilgilendirme kampanyası gibi uygulamalara verilen değerlerden hesaplanıyor.

11 Mart 2020’de ilk vakanın tespit edilmesinden sonra Türkiye’de hızla okulların kapatılması, bazı sektörlerde işyerlerinin kapatılması, 65 yaşın üzerindeki kişilere sokağa çıkma yasağı gibi tedbirler alındı. Tedbirlerin en sık olduğu dönemde (Nisan-Mayıs) Tedbir Sıklık Endeksi en yüksek düzeyine (75) ulaştı ve Haziran başında tedbirlerin tedrici olarak kaldırılmasıyla düşüşe geçti (bkz Şekil 1). Tedbirlerin etkisi ile günlük yeni vaka sayısı, toplam ağır hasta sayısı ve vefat sayısı gibi göstergeler Nisan ayı ortasından itibaren düşmeye başladı. Haziran ayı başında tedbirlerin kaldırılmaya başlamasıyla birlikte yeni vaka ve vefat sayısındaki düşüş durdu, fakat yoğun hasta sayısı hızla artmaya başladı. Temmuz sonuna doğru ağır hasta sayısı verilerinin yayınlanması durduruldu, bunun yerine “ağır hasta” sayısı verileri yayınlanmaya başladı. Ağır hasta verileri de yayınlanmaya başladığı günden itibaren hızlı bir artış gösterdi. (2)

Çalışanlara yönelik tedbirler sadece kayıtlı çalışanları kapsadığı için, işsizlikten en çok etkilenen kayıt dışı çalışanların kayıpları telafi edilemedi.

Şekil 1: COVID-19 Tedbirleri ve Sağlık Göstergeleri, Mart-Eylül 2020

Kaynak: Tedbir endeksi, Oxford COVID-19 Government Response Tracker;
diğer veriler: Sağlık Bakanlığı

Sonuç olarak, Nisan ve Mayıs aylarında alınan tedbirlerin vaka ve vefat sayısının azalmasını sağladığı, Haziran başında tedbirlerin kaldırılması ile vaka ve vefat sayılarının (özellikle Ağustos sonundan itibaren) tekrar artmaya başladığı söylenebilir.

3. COVID-19 Tedbirleri ve İktisadi Etkileri

COVID-19'un yayılması engellemek amacıyla alınan tedbirlerin önemli iktisadi etkileri oldu. Bu etkileri kısa ve uzun dönemde ele alabiliriz.

Kısa dönemde, COVID-19'un en ani ve doğrudan etkisi belirli ekonomik faaliyetlerin kısıtlanması oldu. Eğlence yerlerinin kapatılması, ulaşımın kısıtlanması gibi tedbirler nedeniyle bu sektörlerin üretimi düştü. İkincil etki, insanların belirli ürün ve hizmetlere olan talebindeki düşüş sonucu üretim kayıplarının yaşanması (örneğin giyim eşyası talebinin düşmesi). Üçüncü etki, artan belirsizlik nedeniyle kişilerin ve firmaların yatırımlarını ertelemesi (kişilerin buzdolabı ve otomobil gibi dayanıklı tüketim malı almaması, firmaların yatırım faaliyetlerini durdurması). Son olarak, yukarıdaki nedenlerle üretimin düşmesi sonucu bu sektörlerin geliri ve işgücü talebi de düşüyor. İşgücü talebinin düşmesi istihdamı ve dolayısıyla ücret gelirlerini azaltıyor, gelirin azalması sonucu tüketim talebi düşüyor ve aynı döngü yaşanıyor. Tüm bu etkenler yurt dışı talep için de geçerli, yurt dışı talebin düşmesi ihracatın azalmasına yol açıyor.

Uzun dönemde, COVID-19'un belki en önemli etkisi, insanların bilgi ve becerilerindeki ("beşeri sermaye") kayıplar. Eğitimdeki aksamalar, yeni mezunların iş bulamaması ve insanların işsiz kalması bilgi ve beceri birikiminin aksamasına yol açıyor. COVID-19 nedeniyle gerekli sağlık hizmetine eriş(e)mediği için hastalanan veya hayatını kaybeden binlerce insanın da uzun dönemli kayıplar arasında sayılması gerekiyor. Bunlara ek olarak, belirsizliklerin uzun süreli olması halinde bazı yatırımlardan vazgeçilmesi sermaye birikim sürecinin yavaşlamasına neden olabiliyor.

Bu çalışmada bir bütün olarak kısa dönemli etkilere bakıyoruz. COVID-19 salgını Türkiye'nin 2019 başında yaşanan krizden kredi genişlemesi yoluyla çıktığı döneme denk geldi. 2019'un birinci ve ikinci çeyreğinde (2019:1 ve 2019:2) Türkiye ekonomisi (GSYİH) yüzde 2,6 ve yüzde 1.7 daralmıştı. (3) Ekonominin büyüme hızı, uzun dönemli ortalamasına yaklaşırken Mart 2020'den itibaren alınan tedbirler sonucu tekrar ve çok hızlı bir şekilde tekrar düştü. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2020:2'de GSYİH hasıla 2019:2'ye göre yüzde 9,9 küçüldü, yani ekonomi üç ay içerisinde yaklaşık yüzde 10 azaldı. Burada karşılaştırma yapılan dönemde de (2019:2) ekonominin yüzde 1.7 daralmış olduğunu hatırlatalım. Bir başka deyişle 2020'nin Nisan-Mayıs-Haziran aylarında Türkiye'nin milli geliri 2018'in aynı dönemine göre reel olarak yüzde 11.4 düştü. Türkiye'nin uzun dönemli ortalama büyüme hızının yüzde 4-5 olduğu göz önüne alındığında iki yıl içerisinde yüzde 9-10 büyümesi gerekirken yüzde 11,4 küçülmesi bu düşüşün ne kadar büyük olduğunu gösteriyor.

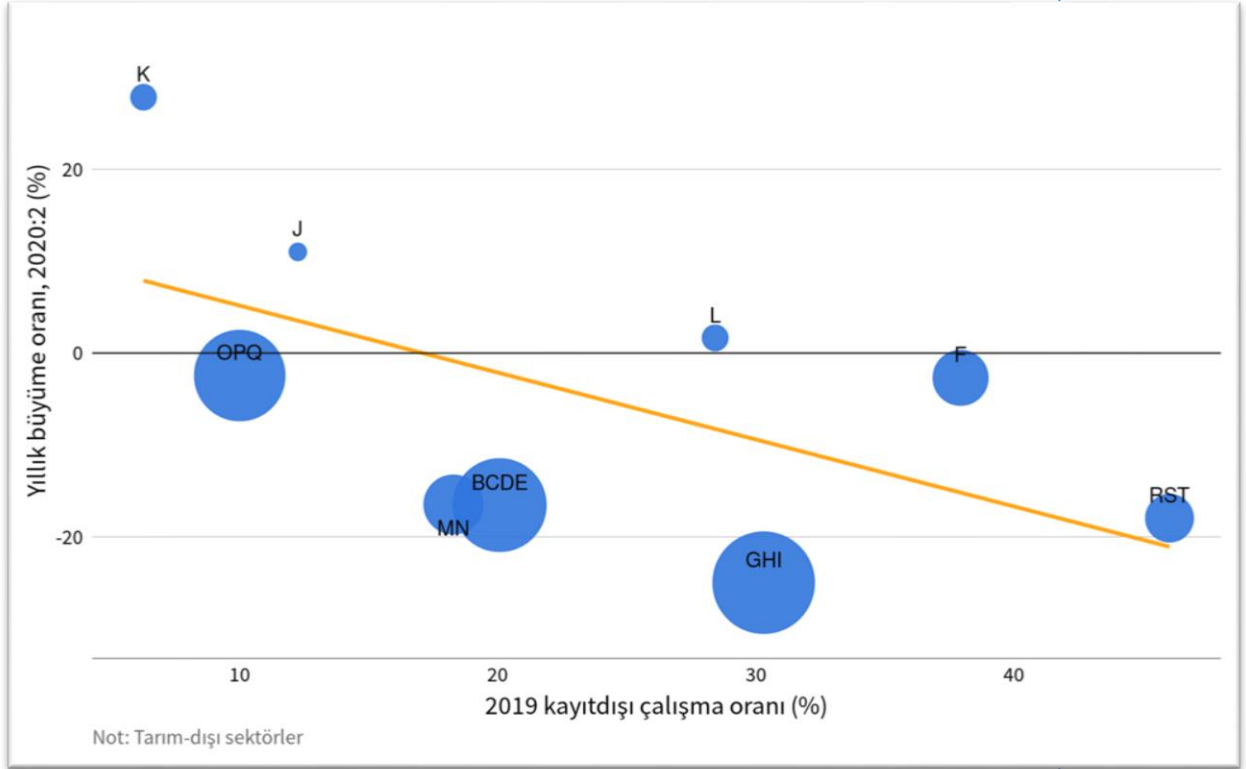
Üretimdeki kısıtlamalardan dolayı işsizliğin artmaması için hükümet çeşitli tedbirler aldı. Bu tedbirlerden ilki işten çıkarmanın yasaklanması oldu. Yapılan yasal düzenleme ile "ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller, iş veya hizmet sözleşmelerinde sürenin sona ermesi, iş yerinin faaliyetinin sona ermesi, işin sona ermesi halleri dışında" işten çıkarmalar yasaklandı. İşten çıkarma yasaklandığı için üretimi azalan veya duran işyerlerinde çalışan işçiler için kısa çalışma ödeneği (KÇÖ) koşulları kısmen hafifletildi ve kapsamı genişletildi. Son olarak, KÇÖ'den veya işsizlik ödeneğinden yararlanamayan işçilere (herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan yaşlılık aylığı almamak kaydıyla) ücretsiz izinde bulundukları veya işsiz kaldıkları süre boyunca günlük 39,24 TL nakdi ücret desteği (NÜD) verildi.

Türkiye'de tarım dışı sektörlerde çalışan insanların yaklaşık 1/4'ü kayıt dışı olduğu için bu tedbirler çalışanların önemli bir kısmını kapsamıyor (Tarım kesiminde çalışanların ise yaklaşık yüzde 90'ı kayıt dışı). Kayıt dışı çalışanlar ücret ve çalışma koşulları açısından en dezavantajlı kesim olmasına karşın söz konusu desteklerden yararlanamıyorlar. COVID-19 tedbirleri kapsamında gelir desteği politikası öneren akademisyenlerin kayıt dışı kesimin göz ardı edilmemesi gerektiğini özellikle vurguladığını belirtelim (bkz. Taymaz, 2020; Yeldan ve Voyvoda, 2020; Bayar, Günçavdı ve Levent, 2020).

COVID-19'un kayıt dışı istihdama etkisi, hangi sektörlerin COVID-19'dan daha çok etkilendiğine ve bu sektörlerde kayıt dışı çalışmanın yaygınlığına bağlı. Şekil 2'de 2019'da sektörel düzeyde kayıt dışı çalışanların oranı ile bu sektörlerin 2020:2'deki büyüme oranları yer alıyor. Şekildeki her nokta

2020'nin Nisan-Mayıs-Haziran aylarında Türkiye'nin milli geliri 2018'in aynı dönemine göre reel olarak yüzde 11.4 düştü. Türkiye'nin uzun dönemli ortalama büyüme hızının yüzde 4-5 olduğu göz önüne alındığında iki yıl içerisinde yüzde 9-10 büyümesi gerekirken yüzde 11,4 küçülmesi bu düşüşün ne kadar büyük olduğunu gösteriyor.

bir sektörü gösteriyor ve noktaların büyüklüğü sektörde çalışan sayısı ile orantılı. Bu iki değişken arasında negatif ve güçlü bir ilişki var: COVID-19'dan en çok etkilenen sektörler (GHI ticaret, ulaşım, konaklama ve yiyecek, RST eğlence ve diğer sektörler, BCDE sanayi ve MN teknik, profesyonel ve idari hizmetler) en büyük üretim kaybı yaşayan sektörler. Kamu hizmetleri (OPQ), finans (K), bilgi ve iletişim (J) ve gayri menkul (L) sektörleri bu dönemde kısmen büyüyen sektörler. İnşaat (F) sektöründe 2020:2'deki düşüş görece olarak az (%2.7), çünkü inşaat sektörü 2019:2'de zaten yüzde 11.7 küçülmüştü.

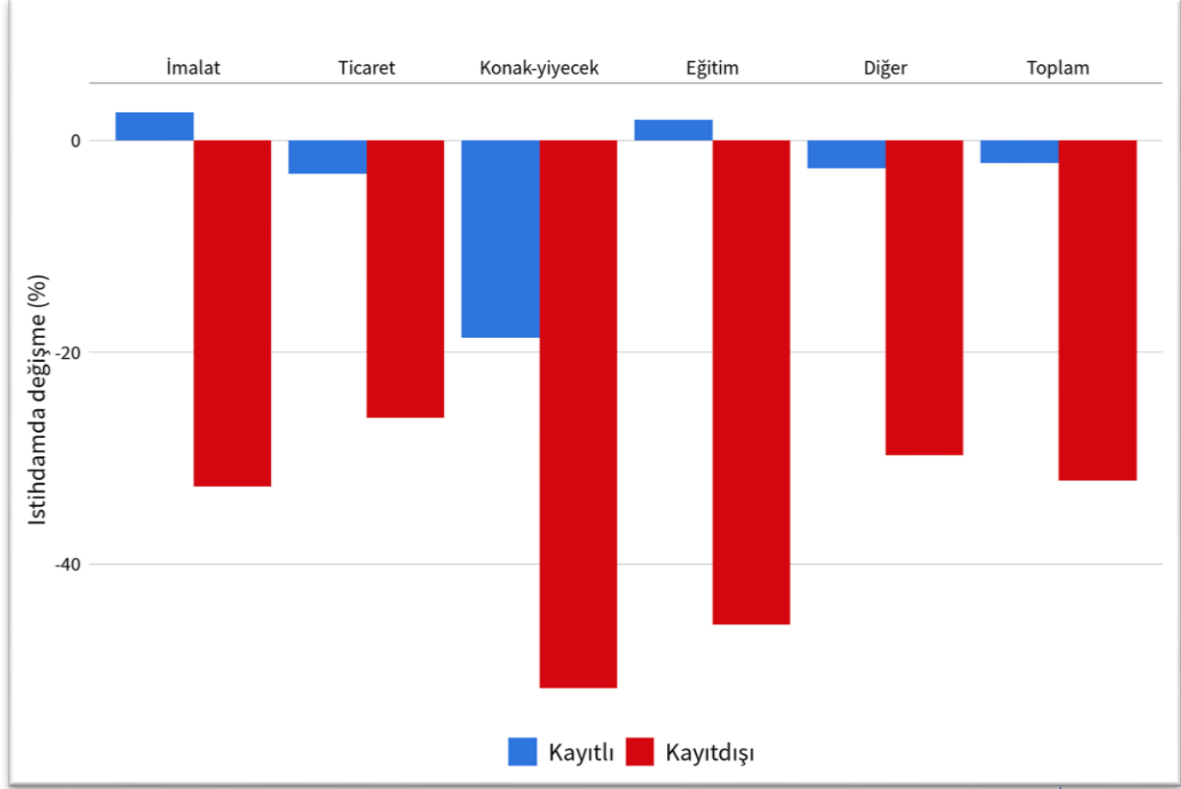

Şekil 2: Sektörel Büyüme ve Kayıt Dışılık İlişkisi, 2020:2

Kaynak: TÜİK, Hanahalkı İşgücü Anketi ve Gayrisafi Yurt İçi Hasıla İstatistikleri

COVID-19'dan en çok kayıt dışılığın yaygın olduğu sektörlerin etkilenmesi ve işten çıkarma yasağının kayıt dışı çalışanları kapsamaması sonucu, kayıt dışı istihdam kayıtlı istihdamda göre daha hızlı azaldı. Şekil 3'de Nisan 2019'dan Nisan 2020'ye kayıtlı ve kayıt dışı istihdamdaki değişim (yüzde olarak) görülüyor. (4) Bekleneceği gibi (oransal olarak) en büyük kayıp, kısıtlamaların en yoğun uygulandığı ve kayıt dışılığın yaygın olduğu konaklama ve yiyecek sektöründe. Bu sektörde çalışan kayıt dışı işçilerin yaklaşık yarısı Nisan 2020'de işini kaybetmiş durumda. Kayıt dışı çalışanları en çok etkileyen ikinci sektör de eğitim sektörü. Bu sektörde kayıt dışı çalışan sayısı az fakat uzaktan eğitime başlanması ile birlikte eğitim sektöründe (muhtemelen genelde güvenlik ve temizlik gibi işlerdeki) kayıt dışı çalışanların yüzde 45'den fazlası işten çıkarıldı. Diğer sektörlerin tamamında işini kaybeden kayıt dışı işçi oranı yüzde 25'i geçiyor. Bu veriler COVID-19'un gelir destek politikalarından yararlanamayan kayıt dışı işçiler için ne kadar büyük bir yıkıma yol açtığını gösteriyor.

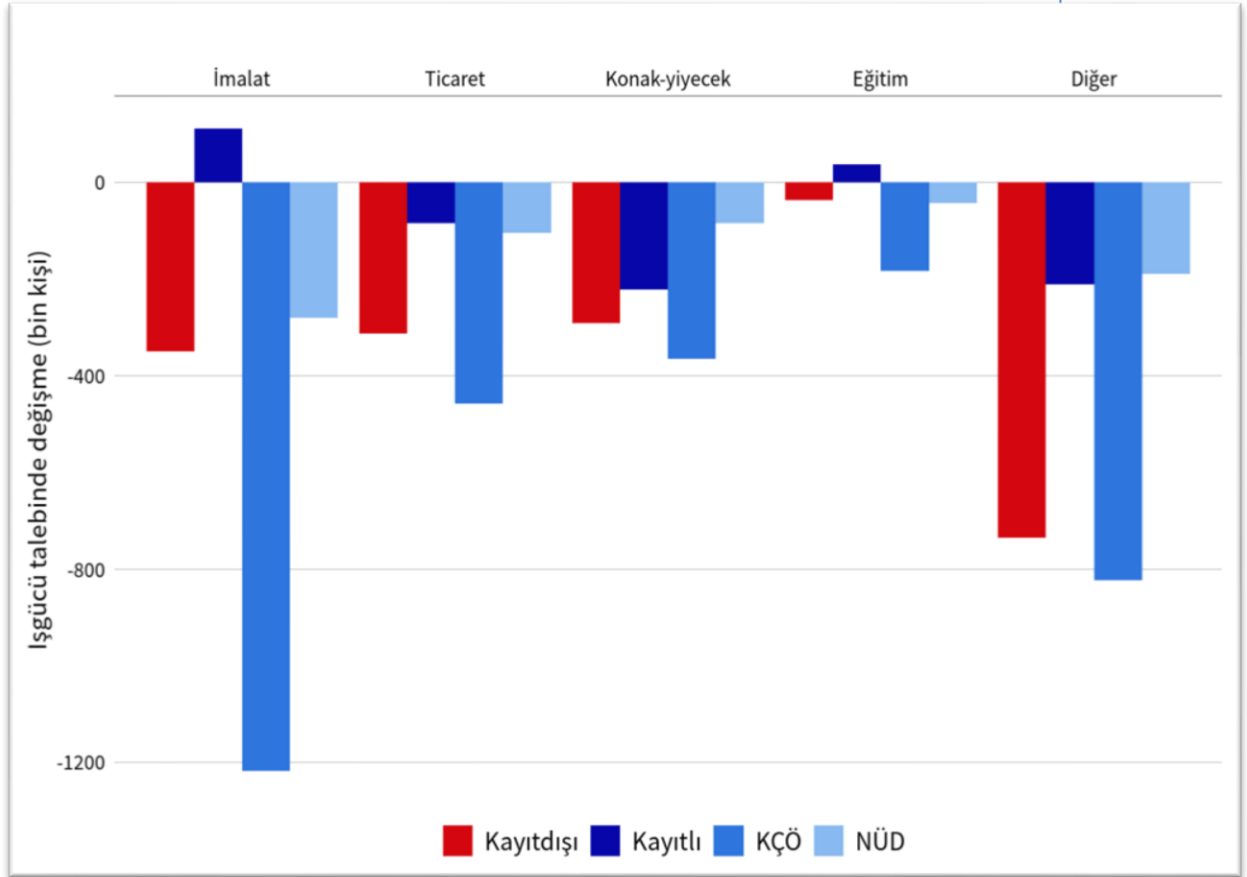
İşten çıkarma yasağının kayıtlı işçiler açısından (bu yasak devam ettiği sürece) bir güvence sağladığı açık. Süreli/mevsimsel sözleşmeler yaygın olduğu için konaklama ve yiyecek sektöründe kayıtlı işçilerin yaklaşık 1/5'ü işten çıkarılmış durumda. Diğer sektörlerde kayıtlı işçi sayısındaki düşüş oldukça az.

Şekil 3. İstihdamdaki Değişme, Nisan 2019-Nisan 2020

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi

Kayıtlı çalışanların önemli bir kısmı işten çıkarılma yasağından yararlanmakla birlikte işgücü talebindeki düşüş sonucu firmaların önemli bir kısmı KÇÖ ve NÜD'nden yararlanmak için başvurdu. Her iki durumda çalışanlar işlerini kaybetmediler fakat önemli gelir kaybı yaşadılar. Nisan ayı verilerine göre KÇÖ ve NÜD'den yararlanan işçi sayısı 4 milyona yaklaşıyor (Şekil 4). (5)

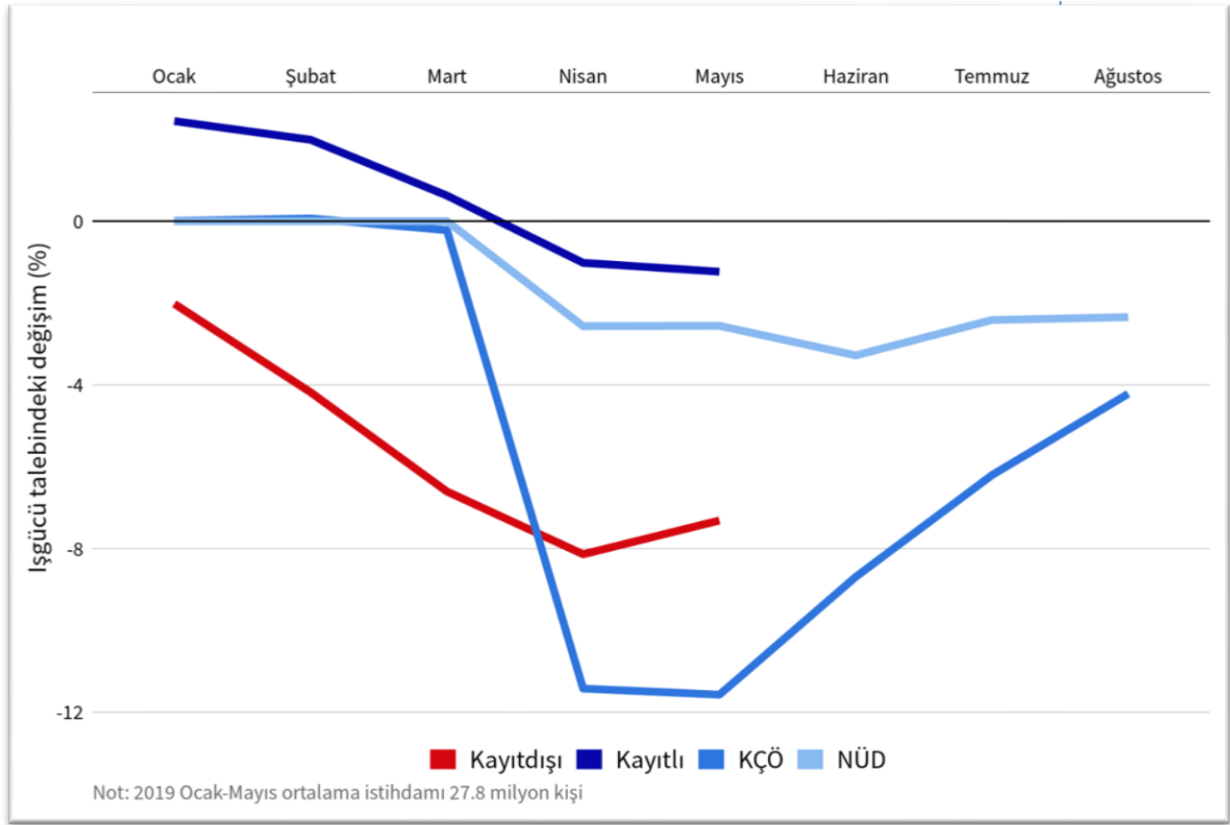

Şekil 4: İstihdamdaki Değişme ve Gelir Desteğinden Faydalanan Sayısı, Nisan 2020

Kaynak: Kayıtlı ve kayıt dışı çalışan sayısı: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi; KÇÖ ve NÜD'den faydalanan sayısı, İşkur, İşsizlik Sigortası Bülteni verilerinden hesaplandı

KÇÖ'den en çok yararlanan sektör imalat sanayii. Bu sektörde Nisan 2020'de 1,2 milyondan fazla işçi istihdam dışı kalarak KÇÖ'den yararlandı. Ticaret, konaklama ve yiyecek ve eğitim sektörlerinde yaklaşık bir milyon, diğer sektörlerde de 800 binden fazla işçi KÇÖ kapsamına alındı. NÜD kapsamında zorunlu izne çıkarılan işçi sayısı da yaklaşık 700 bine ulaştı.

Şekil 5'de kayıtlı ve kayıt dışı istihdamdaki değişme (Ocak-Mayıs) ile KÇÖ ve NÜD kapsamındaki (kayıtlı) işçi sayısı oranı görülüyor. Değişim oranının hesaplanmasında 2019 yılı ortalama (tarım dışı) çalışan sayısı kullanıldı. Genel ekonomik durumun kötüleşmesi ile birlikte kayıtlı ve kayıt dışı istihdamın artış hızı Ocak ayından itibaren düşme eğiliminde. Nisan ayında hem kayıtlı, hem de kayıt dışı çalışan sayısı 2019 ortalamasının altına düştü. KÇÖ ve NÜD kapsamındaki çalışan sayısı Nisan ayında toplam istihdamın yüzde 15'ine yaklaştıktan sonra Haziran ayında kısıtlamaların tedrici olarak kaldırılması ile düşmeye başlıyor.

Şekil 5: İşgücü Talebindeki Değişim, Ocak-Ağustos 2020

Kaynak: Kaynak: Kayıtlı ve kayıt dışı çalışan sayısı: TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi; KÇÖ ve NÜD'den faydalanan sayısı, İşkur, İşsizlik Sigortası Bülteni verilerinden hesaplandı

İstihdama ilişkin veriler işten çıkarmanın yasaklanması sonucu kayıtlı işçi istihdamındaki düşüşün büyük ölçüde kontrol edilebildiğini, fakat KÇÖ ve NÜD kapsamındaki çalışan oranının toplam tarım dışı istihdamın yüzde 14'üne ulaştığını gösteriyor. KÇÖ ve NÜD kapsamındaki çalışan sayısı Nisan ve Mayıs aylarında 4 milyona ulaştıktan sonra düzenli olarak azalmaya başladı. Ekonominin hemen hemen bütünüyle açılmasına karşın Ağustos ayında hala yaklaşık 1.9 milyon kişi KÇÖ ve NÜD kapsamında bulunuyordu, bir başka deyişle çalışmıyordu.

Nisan-Ağustos döneminde KÇÖ ve NÜD kapsamındaki işçilere yapılan toplam ödeme miktarı, sırasıyla, 18.6 ve 4.4 milyar TL tuttu. Kişi başına yapılan ortalama ödeme ise ayda yaklaşık bin 200 TL (NÜD) ve bin 550 TL (KÇÖ). Bu değerlerin kayıtlı çalışanların net ücretlerinin çok altında olmasından dolayı kayıtlı işçiler de çok ciddi bir gelir kaybı yaşadı.

Özetlersek; Nisan 2020'de, 2019 ortalamasına göre, kayıt dışı çalışanların yaklaşık 1/3'ü işini kaybetti. Kayıtlı çalışanlar arasında işini kaybedenlerin oranı yaklaşık yüzde 1 olmakla birlikte bu işçilerin de yaklaşık 1/5'i işgücü talebindeki sert düşüş nedeniyle KÇÖ ve NÜD kapsamına alınarak çok ciddi bir gelir kaybı yaşadılar.

İşten çıkarmanın yasaklanması sonucu kayıtlı işçi istihdamındaki düşüşün büyük ölçüde kontrol edilebildiği, fakat KÇÖ ve NÜD kapsamındaki çalışan oranının toplam tarım dışı istihdamın yüzde 14'üne ulaştığı görülmektedir.

4. COVID-19 ve Gelecek

Kısa dönemde ve orta dönemde ekonomide nasıl bir gelişme beklenebilir? Ekonominin önümüzdeki dönemde nasıl bir seyir izleyeceği iki etkene bağlı.

İlk etken COVID-19'un nasıl bir seyir izleyeceği. Ekonominin erken açılması sonucu pek çok ülkede gibi Türkiye'de de vaka sayılarında artışlar yaşanıyor. Bu durum hem belirsizlikleri artırıyor, belirsizlik sonucu ekonomik faaliyetler de olumsuz etkileniyor, hem de artan vaka sayısı yeniden kısıtlamaların gündeme gelmesine yol açıyor. COVID-19'u kontrol altına alarak ekonominin açılması sağlanabilirse, özellikle ertelenmiş talebin gündeme gelmesinden dolayı (gelir politikalarının da devam etmesi koşuluyla) görece hızlı bir toparlanma yaşanabilir. Fakat COVID-19'un gündemde kalması her durumda ekonomik toparlanmayı yavaşlatacak ve ekonomik yapıda bir dönüşümü zorlayacaktır.

İkinci etken, uygulanacak ekonomi politikaları ile ilgili. Türkiye'de son yirmi yılda uygulanan ekonomi politikaları sonucu Türkiye ekonomisi ancak cari açık vererek ve bu cari açığı dış borç ile finanse ederek büyüyebiliyor. Dış borç alınabildiği durumda, özellikle üretken olmayan inşaat ve gayri menkul sektörlerindeki yatırımlar ile büyüme politikası sürekli ve yüksek oranda büyüyemiyor ve dış kaynağa bağımlı olduğu için büyüme hızlarında büyük dalgalanmalar yaşanıyor. (6)

Yazının başında da belirtildiği gibi Türkiye ekonomisi 2019'un ilk yarısında yaşanan daralmadan ancak kredi genişlemesi ile kısa dönemli bir büyüme patikasına girmişti ve COVID-19 krizi olmasaydı da 2020 yılında büyüme hızının düşmesi bekleniyordu.

Sonuç olarak COVID-19'un kısa sürede gündemden düşmesi durumunda bile büyüme politikalarında köklü bir dönüşüm yaşanmadan sürekli ve sürdürülebilir bir büyüme ve toparlanma sürecinin başlamayacağını söyleyebiliriz.

Notlar

1. Detaylı bilgi için bkz. Oxford COVID-19 Government Response Tracker, <https://github.com/oxcgrt>
2. Burada Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan günlük verileri kullanıyoruz. Özellikle Haziran ayından itibaren yayımlanan yeni vaka ve vefat sayılarının gerçek değerlerin altında olduğu yönünde çeşitli kişi ve kuruluşlardan çok sayıda eleştiri geldiğini belirtelim.
3. Mevsimsel etkilerinden arındırmak ve yıllık bazda tanımlamak için büyüme hızlarını bir önceki yılın aynı dönemine göre hesaplıyoruz. Örneğin 2020:2'deki büyüme, GSYİH'nın 2019:2'den 2020:2'ye ne kadar arttığını göstermektedir.
4. Şekil 2'de kullanılan sektör sınıflaması ulusal hesaplarda kullanılan sınıflama. Şekil 3 ve Şekil 4'de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk'un 20 Nisan 2020'de KÇÖ

COVID-19'un kısa sürede gündemden düşmesi durumunda bile büyüme politikalarında köklü bir dönüşüm yaşanmadan sürekli ve sürdürülebilir bir büyüme ve toparlanma sürecinin başlamayacağını söyleyebiliriz.

başvurularına ilişkin yaptığı açıklamada kullanılan sınıflama esas alındı.

5. İşkur'un aylık İşsizlik Sigortası Bülteni'nda NÜD'den faydalanan kişi sayısı ve bu kişilere yapılan toplam ödemeler birikimli olarak verildiği için aylık kişi sayısı aylık ödeme miktarından tahmin edildi. Nisan ayı için ayrı veri olmadığından Nisan ve Mayıs aylarında NÜD'den faydalananların sayısının eşit olduğu varsayıldı. Sektörel bazda veri olmadığı için NÜD'ün sektörel dağılımı KÇÖ ile aynı kabul edildi.
6. Türkiye'nin büyüme politikalarına ilişkin kısa bir değerlendirme için bkz. Taymaz (2020b).

Kaynaklar

- **Bayar, A.A., Günçavdı, Ö. Ve Levent, H.** (2020) COVID-19 salgınının Türkiye'de gelir dağılımına etkisi ve mevcut politika seçenekleri. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü Politika Raporu No 7, İstanbul.
- **Sak, G. Ve Özatay, F.** (2020) Salgın uzarsa dış borç ödemelerini hazine yapsın. Dünya, Erişim tarihi 13 Nisan 2020, <https://www.dunya.com/ekonomi/salgın-uzarsa-dis-borc-odemelerini-hazine-yapsin-haberi-467588>.
- **Sak, G. Ve Özatay, F.** (2020), COVID-19 ve normalleşme. Dünya, Erişim tarihi 8 Mayıs 2020, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/covid-19-ve-normallesme/469794>
- **Taymaz, E.** (2020a) COVID-19 tedbirlerinin Türkiye ekonomisine etkisi ve çözüm önerileri. Sarkaç, Erişim tarihi 8 Nisan 2020, <https://sarkac.org/2020/04/covid19-tedbirlerinin-turkiye-ekonomisine-etkisi-cozum-onerileri/>
- **Taymaz, E.** (2020b) Doğalgaz, cari açık ve büyüme. Yekin Report, Erişim tarihi 2 Eylül 2020, <https://yetkinreport.com/2020/09/02/dogal-gaz-cari-acik-ve-buyume/>
- **Yeldan, E. Ve Voyvoda, E.** (2020) COVID-19 Salgının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri ve Politika Alternatiflerinin Makroekonomik Genel Denge Analizi. Yayınlanmamış rapor, https://yeldane.files.wordpress.com/2020/05/covid_voyvodayeldan_v2_31mayis.pdf